

БЕРТОЛТ БРЕХТ
РАБОТНОТО МЯСТО
ИЛИ ДОРИ С ПОТ НА ЧЕЛОТО
НЕ ЩЕ ЯДЕШ ХЛЯБА СИ

Превод от немски: Златка Бойчева, 1983

chitanka.info

В десетилетията след световната война общата безработица и потисничеството на низшите слоеве ставаше все по-голямо. Един инцидент в град Майнц показва по-добре от всички мирни договори, учебници по история и статистики варварското положение, в което хвърли големите европейски страни неспособността им да развият икономиката си по друг начин, освен чрез насилие и експлоатация.

Един ден през 1927 година семейство Хаусман от Бреслау — мъж, жена и две малки деца, живеещи изключително мизерно — получи писмо от бивш колега на съпруга. В него той му предлагаше работното си място — отговорна служба, която смяташе да напусне, защото бе получил малко наследство в Бруклин. Писмото хвърли в трескава възбуда семейството, което тригодишната безработица бе довела до ръба на отчаянието. Мъжът начаса се вдигна от леглото — боледуваше от плеврит, — нареди на жена си да събере най-необходимото в един стар куфар и в няколко картонени кутии, грабна децата за ръка, обясни на съпругата си как да опакова мизерното домакинство и пое към гарата, въпреки разклатеното си здраве. (Надяваше се, че като заведе и децата, във всички случаи ще постави колегата си пред свършен факт.) С висока температура, напълно апатичен, той седеше в купето, но се зарадва, когато една млада спътничка, уволнена домашна прислужница на път за Берлин, го сметна за вдовец и се зае с децата; купи им разни дреболии, които дори плати от собствения си джоб. В Берлин състоянието му толкова се влоши, че трябваше да го закарат в болница почти в безсъзнание. Там той почина пет часа по-късно. Домашната прислужница, на име Лайднер, не предвиждаше това обстоятелство, но не изостави децата, а ги взе със себе си в една евтина квартира. Сума ти разходи направи за децата и за покойника, но ѝ беше жал за бедните душици и затова, малко объркана, още същата вечер тръгна с тях обратно за Бреслау, защото несъмнено щеше да е по-добре да извести госпожа Хаусман и да ѝ каже да дойде.

Госпожа Хаусман прие новината с онази ужасна тъпота, присъща понякога на човек, който е отвикнал от всякакъв нормален ход на живота. През целия следващ ден двете жени се занимаваха с това да купуват на изплащане някои евтини неща за погребението. Същевременно те продължаваха да опаковат домакинството, което сега бе загубило всякакъв смисъл. Докато стоеше сред празните стаи,

натоварена с картонени кутии и куфари, жената малко преди тръгването се залови за една чудовищна мисъл. Работното място, което бе загубила заедно с мъжа си, за минута не ѝ излизаше от клетата глава. Трябваше да стори всичко, за да го спаси, каквото и да ѝ струваше; такъв късмет не можеше да се очаква втори път. Планът за спасяването на това работно място, който ѝ дойде наум в последния момент, бе толкова странен, колкото отчаяно бе положението ѝ. Тя искаше вместо мъжа си, и то като мъж, да заеме въпросното място на пазач в една фабрика. Още не съвсем наясно със себе си, тя захвърли черните дрипи от тялото си, пред очите на децата измъкна от вързания с канап куфар празничния костюм на мъжа си и го облече несръчно, при което новата ѝ приятелка, разбрала всичко за миг, ѝ помогна. И така, във влака за Майнц, за да атакува повторно обещаното работно място, пътуваше ново семейство в същия състав както преди. Тъй в празниците на оределите от вражеския огън батальони встъпват свежи новобранци.

Срокът, в който досегашният притежател на работното място трябва да вземе кораба в Хамбург, не позволява на жените да слязат в Берлин и да участвуват в погребението на Хаусман. И докато него без придружители го изнасят от болницата, за да го спуснат в гроба, жена му крачи към фабриката с неговите дрехи, с неговите документи в чантата, редом с неговия бивш колега, с когото бързо се е разбрала. Тя е прекарала цял ден в жилището му, за да се упражнява пред него и приятелката си — впрочем всичко това и сега ставаше пред очите на децата — да върви, седи и яде, а също да говори като мъж. Малко остава до мига, когато гробът ще приеме Хаусман, и мига, в който обещаното му работно място ще бъде заето.

Върнати към живота, тоест към производството, чрез преплитането на зла орис и късмет, двете жени започнаха новото си съществуване като мъж и жена заедно с децата по най-внимателен и почтен начин. Професията на пазач в голяма фабрика предявяваше немалки изисквания. Нощните обиколки из дворовете, машинните зали и складовете предполагаха благонадеждност и смелост, качества, които открай време се смятат за „мъжки“. Госпожа Хаусман се справяше с тези изисквания — дори веднъж получи публична похвала от дирекцията на фабриката, когато залови крадец и го обезвреди (бедният човечец се опитваше да отмъкне малко дърва). Това доказва,

че смелост, физическа сила и хладнокръвие може да проявява всеки мъж или жена, щом е заинтересован от въпросната работа. Само за няколко дни жената се превърна в мъж, както в течение на хилядолетия мъжът е станал мъж — чрез производствения процес.

Изминаха четири години, през които общата безработица навсякъде се увеличаваше, но те бяха относително сигурни за малкото семейство, чиито деца израстваха. Домашният живот на Хаусманови дотогава не будеше никакви подозрения у съседите. Но ето че веднъж трябваше да се уреди един инцидент. У Хаусманови надвечер често се заседяваше портиерът на сградата. Тримата играеха карти. „Пазачът“ седеше отпуснат, по жилетка, с халба бира пред себе си (картина, която по-късно бе показана от илюстрираните списания в голям формат). След това пазачът отиваше на работа, а портиерът оставаше при младата жена. Интимностите не закъсняха. Дали защото при такъв случай Лайднер се бе изпуснала, или пък портиерът бе видял през пролуката на отворената врата пазача, докато се преоблича, във всеки случай от определен момент Хаусманови си имаха с него известни затруднения и трябваше да дават пари на пияницата, който освен жилището получаваше твърде малко от своята служба. Особено тежко стана положението, когато съседите проявиха внимание към посещенията на Хазе — така се казваше мъжът — в жилището на Хаусманови и започнаха да говорят, че „госпожа Хаусман“ често носи в портиерската стаичка останки от ядене и бутилки бира. Мълвата за безразличието на пазача у дома към неща, засягащи честта му, стигна дори до фабриката и временно разклати доверието в него. Тримата бяха принудени поне външно да симулират скъсване на приятелството. Въпреки това портиерът не само продължаваше да експлоатира двете жени, но това вземаше все по-големи размери. Един нещастен случай във фабриката сложи край на всичко и изкара невероятната история на бял свят.

Една нощ при експлозия на някакъв котел пазачът бе ранен, не тежко, но достатъчно, за да го отнесат в безсъзнание. Когато се събуди, госпожа Хаусман се намери в женската клиника. Нищо не би могло да опише ужаса ѝ. Краката и гърбът ѝ бяха ранени и превързани, гадеше ѝ се, но, завладяна от още по-смъртен страх, отколкото от опасението за неустановено нараняване на костите, тя се повлече през залата с още спящи болни жени до стаята на главната сестра. Преди още тя да

отвори уста (сестрата тъкмо се обличаше и мнимият пазач трябваше по гротесков начин да преодолее придобитото си стеснение, защото влизаше при полуоблечена жена, а това е разрешено само на същества от същия пол), госпожа Хаусман я обсипа с молби да не съобщава на дирекцията фаталната истина. Не без съчувствие сестрата призна на отчаяната жена, която на два пъти загуби съзнание, но държеше да продължи разговора, че документите вече са изпратени във фабриката. Тя премълча, че невероятната история светкавично се бе разпространила из града.

Госпожа Хаусман напусна болницата в мъжки дрехи. Прибра се в къщи сутринта, а още от обяд в преддверието на дома ѝ и на отсрещния тротоар се събра целият квартал да чака мнимия мъж. Вечерта полицията отведе нещастницата в участъка, за да се сложи край на скандала. Тя се качи в колата все още в мъжки дрехи. Други вече нямаше.

И в участъка тя продължи да се бори за работното си място, разбира се, безуспешно. То бе дадено на одного от безчислените хора, които чакат да се освободи някъде местенце и носят между краката си оня орган, който е отразен в свидетелството им за раждане.

Госпожа Хаусман, която не можеше да се упрекне, че не е опитала всичко, започна да работи като келнерка в един локал от предградията. Там сновеше между снимки, направени отчасти едва след „разобличението“, които я показваха като пазач, по жилетка, как играе карти и пие бира, а играчите на кегли я имаха за чудовище.

След това тя окончателно изчезна сред милионната армия на ония, които заради мизерното късче хляб са принудени да се продават изцяло, на части или един другиму, да изоставят за броени дни столетни обичаи, изглеждащи почти вечни, и както виждаме, дори да сменят пола си — всъщност в повечето случаи безуспешно. Накратко — тя потъна сред ония, които са окончателно пропаднали, ако се вярва на преобладаващото мнение.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.